

Психосемантична структура архетипічного жіночого простору у дівчат із різними моделями структурної організації статевої сфери

Стаття присвячена психосемантичному аналізу архетипічного жіночого простору у дівчат із різними моделями структурної організації статевої сфери. За допомогою семантичного диференціалу побудовано індивідуальні матриці взаємозв'язку основних жіночих архетипів: Принцеса, Спляча красуня, Воїтельниця, Амазонка, Відьма, Баба Яга, Королева, Хранителька, Бунтарка, Блаженна. Визначено типові варіанти для дівчат із різними статево-рольовими моделями. Континуально-альтернативна статево-рольова модель характеризується «Маскулінною» моделлю організації жіночого архетипічного простору. У дівчат із андрогінною статево-рольовою моделлю психосемантична структура архетипічного жіночого простору представлена чотирма типовими варіантами: «Фемінінно-маскулінна», «Фемінінна», «Інтегрована» та «Розірвана» моделі.

Ключові слова: гендерна ідентичність, статево-рольова сфера особистості, жіночі архетипи.

Статья посвящена психосемантическому анализу архетипического женского пространства у девушек с разными моделями структурной организации полоролевой сферы. С помощью семантического дифференциала построены индивидуальные матрицы взаимосвязи основных женских архетипов: Принцесса, Спящая красавица, Воительница, Амазонка, Ведьма, Баба Яга, Королева, Хранительница, Бунтарка, Блаженная. Выявлены типичные варианты для девушек с различными полоролевыми моделями. Континуально-альтернативная полоролевая модель характеризуется «Маскулинной» моделью организации женского архетипического пространства. У девушек с андрогинной полоролевой моделью психосемантическая структура архетипического женского пространства представлена четырьмя типичными вариантами: «Фемининно-маскулинная», «Фемининная», «Интегрированная» и «Разорванная» модели.

Ключевые слова: гендерная идентичность, полоролевая сфера личности, женские архетипы.

Article is devoted to the psychosemantic analysis archetypical female space at girls with different models of the sex-role sphere structural organization. With the help of semantic differential individual matrixes of basic female archetypes interrelation are constructed: Princess, Sleeping beauty, Fighter, Amazon, Witch, Baba-Jaga, Queen, Home-keeper, Rebel, Blissful. Typical variants for girls with various sex-role models are revealed. Continual-alternative sex-role model is characterized by "masculine" model of the archetypical female space organization. At girls with androgyny sex-role model psychosemantic structure of the archetypical female space is submitted by four typical variants: "Feminine-masculine", "Feminine", "Integrated" and "Broken off" models.

Key words: gender identity, personality's sex-role sphere, female archetypes.

Актуальність. Друга половина минулого століття ознаменована психологічною кризою фемінінності (жіночності), що знайшло відбиття в позбавленні жінки свого традиційного світосприймання, своєї ніші й опануванні тієї реальності, де традиційно вона раніше не позиціонувала своє Я. Необхідність сполучати роботу, особисте життя, родину, народження й виховання дітей привела до різноманітних статево-рольових девіацій. Зберігаючи традиційний гендерний і біологічний статус і

здобуваючи при цьому цінності кар'єри й соціальної затребуваності, сучасна жінка розвиває в собі риси мужності, що не завжди результується в психологічній андрогінії, яку прийнято вважати найбільш адаптивним варіантом організації гендерної ідентичності [1].

Перекручування статевої ролі простору особистості призводить до втрати сутності, до «існування без сутності», за словами Ж. -П. Сартр [цит. по 2]. Виникнення таких явищ, як сурогатне материнство, чайлд-фрі, відділення сексуальності від репродуктивної функції жінки, інфантильність, відбиває, на наш погляд, саме таке існування й дозволяє висунути гіпотезу про те, що в основі цих явищ лежать порушення статевої (гендерної) ідентичності.

Аналіз проблеми. Категорії «маскулінності / фемінінності» – це категорії, які використовуються в гендерних дослідженнях для визначення культурно-символічного змісту «жіночого» і «чоловічого» []. В різних методологічних напрямках маскулінність і фемінінність трактовані різним чином: як психофізіологічні і соціальні відмінності між статтями [4], система засвоєваних статевих ролей і культурних норм [5], структурні компоненти особистості (симптомокомплекс маскулінності / фемінінності) [6], тощо.

Категорії маскулінності / фемінінності (мужності/жіночності) можуть бути концептуалізовані і у архетипічному підході, а саме як переважні архетипічні образи, які утворюють ядро особистісної ідентичності. Тобто, вони можуть розглядатися як одна конкретна реалізація мужності або жіночності, яка залежить від сформованого ядра статевої ідентичності, й містить вивчені особливості жіночої/чоловічої поведінки і відповідних гендерних ролей. Таким чином, характер асиміляції архетипічних утворень відображає особистісність, наповненість маскулінності / фемінінності особистісним смислом, коли ці конструкти стають внутрішніми стрижневими витворами особистості. Надалі, розглянемо концепції, які характеризують різноманітні моделі жіночих архетипів.

Концепція Дж. Ш. Болен «Архетипи богинь». Міфологічна модель жіночих архетипічних образів. Дж. Ш. Болен вважає, що жінки підпорядковані могутнім внутрішнім силам – архетипам, які можна персоніфікувати образами давньогрець-

ких богинь [7]. Авторка класифікувала цих богинь таким чином: 1) *Незаймані богині*: Артеміда, Афіна и Гестія – втілення жіночої незалежності, виражають потребу жінок в самостійності і зосередженості на значущих для них цілях. Жіночі якості, які вони втілюють: компетентність, самодостатність; 2) *Вразливі богині*: Гера, Деметра и Персефона, які являють собою традиційні ролі дружини, матері і доньки. Як архетипи, вони орієнтовані на взаємини, які забезпечують переживання цілісності і благополуччя, вони виражають потребу жінок у міцних зв'язках і прихильностях; 3) *Алхімічна богиня* – Афродіта, втілення еротичного притягання, пристрасті, сексуальності і прагнення нового життя.

Концепція Ч. Гілкрайст «Круг дев'яти». Британська дослідниця Черрі Гілкрайст на основі історичних свідочств і спостережень за жінками дев'ять жіночих психологічних моделей [8]: 1) Королева Краси – ідеал краси, 2) Мати-Ткачиха – організуючий початок в жінці, 3) Берегиня Світла – втілення Милосердя, культ Діви Марії у християнстві, 4) Королева Ночі – жінка, підпорядкована інстинктивним поривам та первісній життєвій енергії, 5) Велика Мати – втілення плодovitості, родючості, початку нового життя, 6) Господиня Вогнища – хранителька домашнього вогню і затишку, 7) Королева Землі – відображує цикл жіночої сексуальності, який поділяється на три фази: недоторкана, пробуджена та індивідуалізована сексуальність, 8) Справедлива Мати, яка символізує справедливість та контроль (Богиня Феміда), 9) Господиня Танцю – образ спонтанності, життєрадісності, свободи.

Концепція Ірини Чеглової. Російська дослідниця І.Чеглова [9] виділяє такі характеристики проявів і рольові моделі жіночих архетипів – Принцеса, Воїтельниця, Королева, Відьма (Чарівниця, Фея) і Трикстер (Шутиха).

Основна характеристика архетипу Принцеси – спрямованість на усвідомлення власної сутності і власних потреб, вибір об'єкта взаємодії, оформлення і втілення своїх потягів. Принцеса створює і підтримує емоційну цілісність, чистоту і незалежність душі. Еротизм Принцеси – гіпотетичний, потенційний, «після весілля», що асоціюється із захопленням, піднесенням і романтичною любов'ю. Оборотною стороною образу Принцеси, тінь: Блудниця, Стара Діва.

Основні характеристики Воїтельниці – технологічність і ефективність, здатність досягати конкретної цілі, а варіанти її реалізації – експансія, агресія, конкуренція, завоювання. Конкретним варіантом цього архетипу є Амазонка. Сексуальність Воїтельниці – зухвала, інтригуюча, провокаційна [27]. Жінка-Воїтельниця функціональна, а її прагнення рідко пов'язані з материнством. Тінь Воїтельниці – Жертва, Мстительниця.

Основна характеристика архетипу Королеви – управління досягнутим, тим, що вже є, реалізація в зрілій любові, господарстві і владі. Жіноча іпостась Королеви – хазяйка, дружина і мати. Королевою стає Принцеса, яка зуміла інтегрувати спокій Воїтельниці і мудрість Відьми, вказавши Трикстеру її місце. Королева – символ материнства, який втілено не тільки в дітях-наслідниках, але і в її «народі». Її сексуальність – це зріла сексуальність, втілена у материнстві та побудуванні сім'ї. Тіньова сторона Королеви: Лиха Мачуха.

Типічні характеристики архетипу Відьми (Магині, Чарівниці, Феї, Чародійки, Віщунки) – емоційна відстороненість, системна інтуїція, дистантна взаємодія зі світом. Відьма співпрацює зі стихіями і силами природи, але є відокремленою від світу людей, причиною чого є «багатознання». Жіночі образи цього архетипу – Баба Яга, Метелиця, лісові відьми, тощо. Тінь Відьми – Міщанка, Фанатичка.

Сутнісна характеристика архетипу Трикстеру/Шутихи – регулювання напруження в системі при вимушеній поведінці, коли людина має справу із обставинами непоборної сили. Коли потрібно зберегти здатність діяти, незважаючи на біль, страх, відчай, гнів, чи розрядити вибухову ситуацію Трикстер робить це шляхом провокацій через гумор, сарказм і цинізм. Мислення Блазня – синтез, перемішування всього, що є під рукою, поєднання несумісного. Пом'якшення болю від розчарувань і втрат – ще одна функція Шутихи. Тіньова сторона: Чорний Блазень.

На думку І.Чеглової [9] усвідомлення і опрацювання жіночих іпостасей архетипів дозволяють підвищити рівень психологічного комфорту і побудувати свідомий шлях реалізації життєвих цілей.

Архетипічний підхід є слабко реалізованим у експериментальних дослідженнях, оскільки існують певні труднощі у операціоналізації архетипів, виявлення їх-

ньої ролі у функціонуванні ідентичності особистості частіше базується на інтуїтивному розумінні ніж на емпіричних даних. Разом із тим, залучення цього рівня функціонування маскулінності/фемінінності має евристичний потенціал для психокорекційної роботи, спрямованої на вирішення труднощів, пов'язаних із викривленням статеворольової ідентичності та гендерно-рольової поведінки.

Мета роботи – виявити психосемантичну структуру архетипічного жіночого простору у дівчат в період ранньої дорослості.

У роботі було використано наступні **методи дослідження**: 1) семантичний диференціал (Ч. Осгуда). Семантичні стимули для тестування: Я, Принцеса, Спляча красуня, Воїтельниця, Амазонка, Відьма, Баба Яга, Королева, Хранителька, Бунтарка, Блаженна; 2) Модифікована ACL-шкала А.В.Нейбрун (О.С.Кочарян, Є.В.Фролова [10]). Методи статистичного аналізу даних: кореляційний аналіз за методом Спірмена.

Дослідницьку вибірку склали 50 дівчат у віці 18 - 25 років, обрані за принципом рандомізації. В ході роботи усіх досліджуваних було розділено на 3 групи на основі визначення у дівчат типу структурної моделі статеворольової сфери за результатами модифікованого варіанту ACL-шкали А.В.Нейбрун.

До групи із *континуально-альтернативною моделлю* потрапило 10 досліджуваних (20%). Дана модель характеризується взаємовиключаючими відносинами між маскулінністю та фемінінністю (наявний значущий негативний зв'язок). Континуально-альтернативна модель передбачає переважний прояв тільки одного полюсу. Дівчата, в яких наявна саме така модель, можуть мати проблеми із проявом власної жіночності, адже фемінінність проявляється шляхом заперечення маскулінних якостей.

До групи досліджуваних із *андрогінною моделлю* потрапило 39 дівчат (78 %). Дана модель характеризується незалежними відносинами між маскулінністю та фемінінністю (відсутній значущий кореляційний зв'язок між маскулінністю та фемінінністю) та є нормативною для юнацького віку та періоду ранньої дорослості [6].

До групи із *континуально-ад'юнктивною моделлю* потрапила тільки одна досліджувана (2 %), тому в подальших підрахунках дану групу не розглядаємо. Континуально-ад'юнктивна модель характеризується взаємозалежними відносинами між маскулінністю та фемінінністю (наявний значущий позитивний зв'язок).

нуально-ад'юнктивна модель характеризується взаємопотенціюючими відносинами між маскулінністю та фемінінністю (наявний значущий позитивний кореляційний зв'язок між даними утвореннями) та є досить незрілою для дівчат даного віку.

З метою визначення психосемантичної структури жіночого архетипічного простору нами побудовано індивідуальні кореляційні матриці для кожної досліджуваної дівчини. Матриці будувалися на основі даних, отриманих за методикою семантичного диференціалу, та встановлення кореляційних зв'язків (метод кореляції Спірмена) між усіма конструктами.

В кожній групі було виявлено найбільш типові кореляційні плеяди, що дозволили проаналізувати існуючі взаємозв'язки між семантичними стимулами. У групі дівчат із континуально-альтернативною статевою рольовою моделлю було виявлено тільки один типовий варіант організації психосемантичного архетипічного простору, який наведено на рисунку 1.

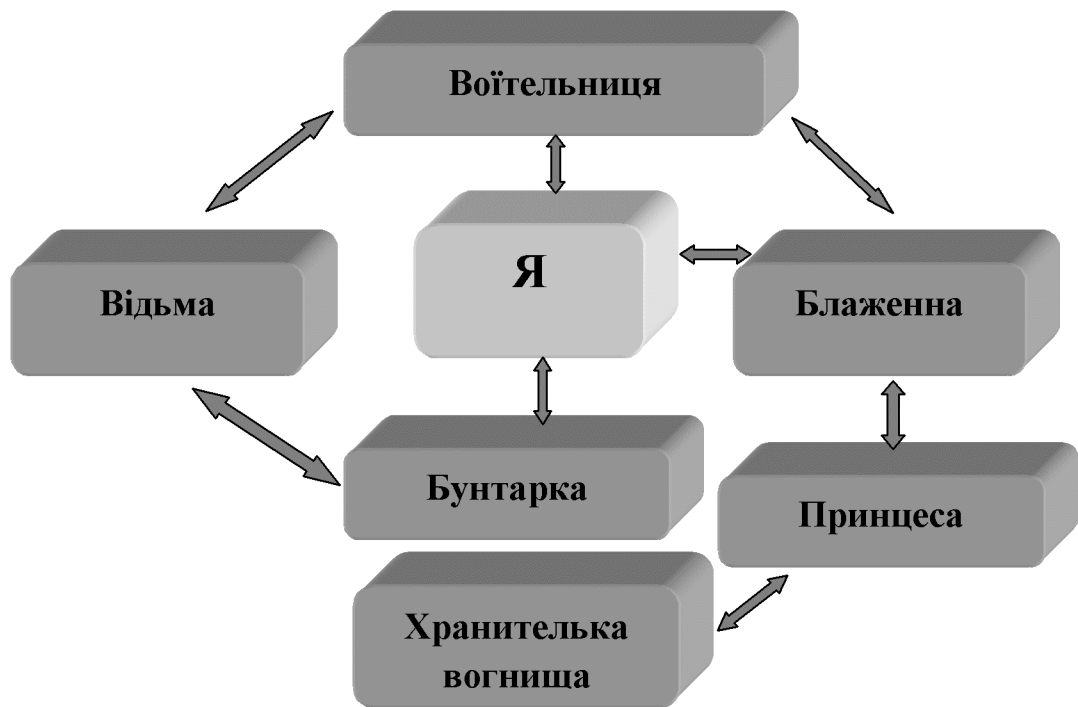

Рис.1. Типова структура психосемантичного архетипічного простору у дівчат із континуально-альтернативною статевою рольовою моделлю

Примітка:
 даною стрілкою позначається значущий позитивний зв'язок
 даною стрілкою позначається значущий негативний зв'язок

Як видно з рис.1, его-синтонними архетипічними конструктами виявилися архетипічні образи Бунтарки, Блаженної (обидва є проявами архетипу Трикстера) та Воїтельниці (Амазонка). Отже, інтегрованими у «Я» є такі маскулінні якості як ці-

леспрямованість, експансія, агресія, прагнення конкуренції, провокативність, неприборкуваність, протест проти правил, прагнення боротьби, авантюризм, спонтанність.

Его-дистонним є конструкт «Відьма», що пов'язаний із Бунтаркою та Воїтельницею. Отже, деякі прояви маскулінності пов'язані із іраціональними жіночими проявами, які відображують трансформовану жіночність (коли жінки виходить за рамки тільки жіночих функцій).

Его-дистонною також виявилася комбінація конструктів «Принцеса – Хранителька вогнища». Таке поєднання є досить типовим, адже Хранителька це більш зріле втілення Принцеси, це ілюстрація процесу перетворення молодшої дівчини у дорослу жінку.

Основною особливістю цієї моделі є відокремлення від «Я» фемінінних якостей, втілених у архетипах Хранительниці, Принцеси та Відьми, та включення у структури Его маскулінних жіночих архетипів (Трикстер, Воїтельниця), тому ця модель отримала назву «Маскулінна».

Надалі розглянемо найтипівіші варіанти структури архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю, які виявлено чотири. На рисунку 2 наведено перший типовий варіант такої структури.

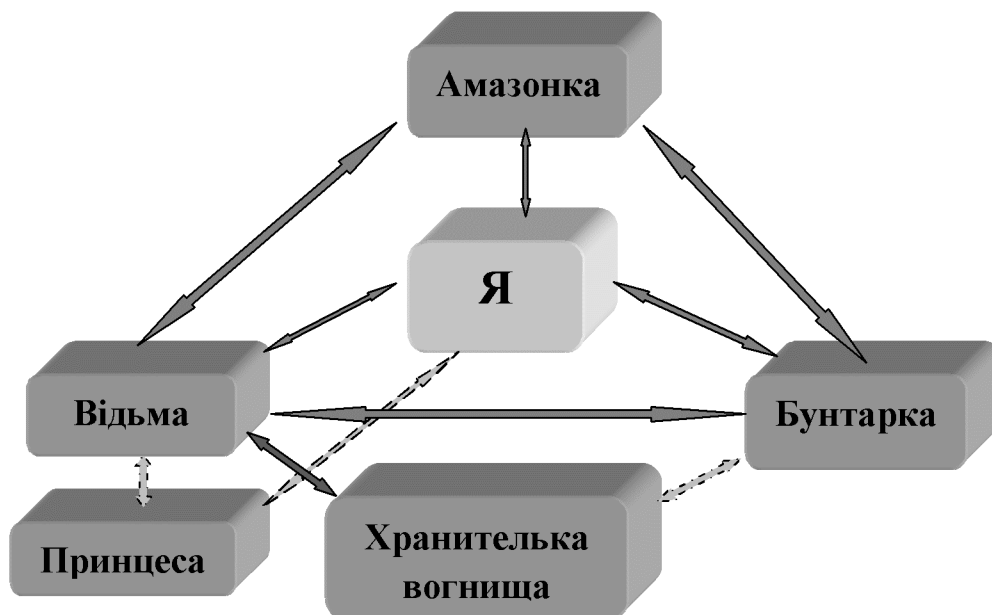

Рис.2. Типова структура психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю

Примітка:
↔ даною стрілкою позначається значущий позитивний зв'язок
↔ даною стрілкою позначається значущий негативний зв'язок

Як видно з даних, представлених на рис. 2, у структурі наявний его-синтонний трикутник, побудований із конструктів Амазонка, Відьма, Бунтарка. Дана модель схожа на типовий варіант структури психосемантичного архетипічного простору у дівчат із континуально-альтернативною моделлю, але на відміну від першої фемінінні аспекти жіночої ідентичності є інтегрованими у «Я». Жіноча мудрість, інтуїтивність, войовничість, схильність до боротьби, бунт проти правил, усі ці риси є інтегрованими у «Я» і пов'язані між собою. Наявний негативний зв'язок «Я» із архетипом Принцеси, тобто, незрілі прояви жіночності усвідомлюються як протилежні образу «Я». Даний модель отримала назву «Фемінінно-маскулінна».

На рисунку 3 наведено другий типовий варіант організації психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю.

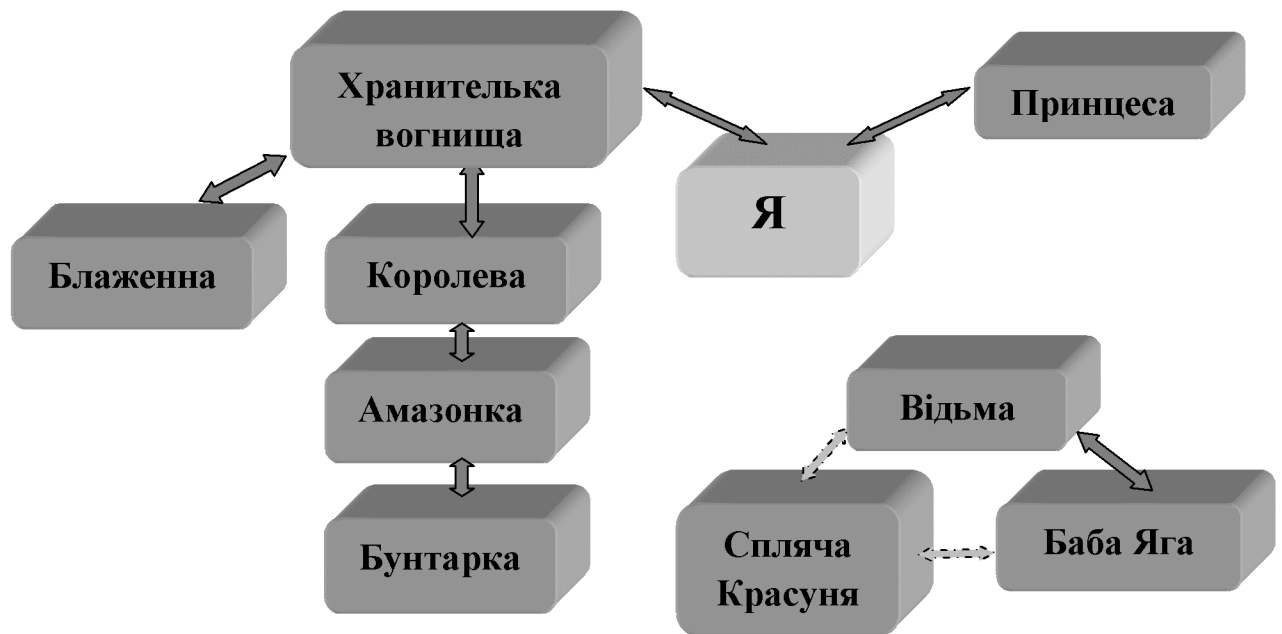

Рис.3. Типова структура психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю

Его-синтонними у цій моделі є конструкти «Хранителька вогнища» та «Принцеса». Це класичний варіант перетворення молодої дівчини в зрілу жінку.

У конструкті «Я» в даному випадку інтегровано риси інфантильної жіночності (романтизм, емоційність, ранимість, мрійливість тощо) та зрілої (материнство, готовність до виконання ролі дружини, реалізувати власну владу).

Існує ще один блок еґо-дистонних зв'язків, утворений архетипами Сплячої красуні, Відьми та Баби Яги (причому два останні мають негативний зв'язок із архетипом Сплячої красуні). Тобто, деякі аспекти фемінності є неусвідомленими.

Загальною особливістю є переважне включення у еґо-структури фемінних архетипічних образів, тому ця модель отримала назву «Фемінінна».

На рис.4 наведено третій типовий варіант організації психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною моделлю статевої ролі.

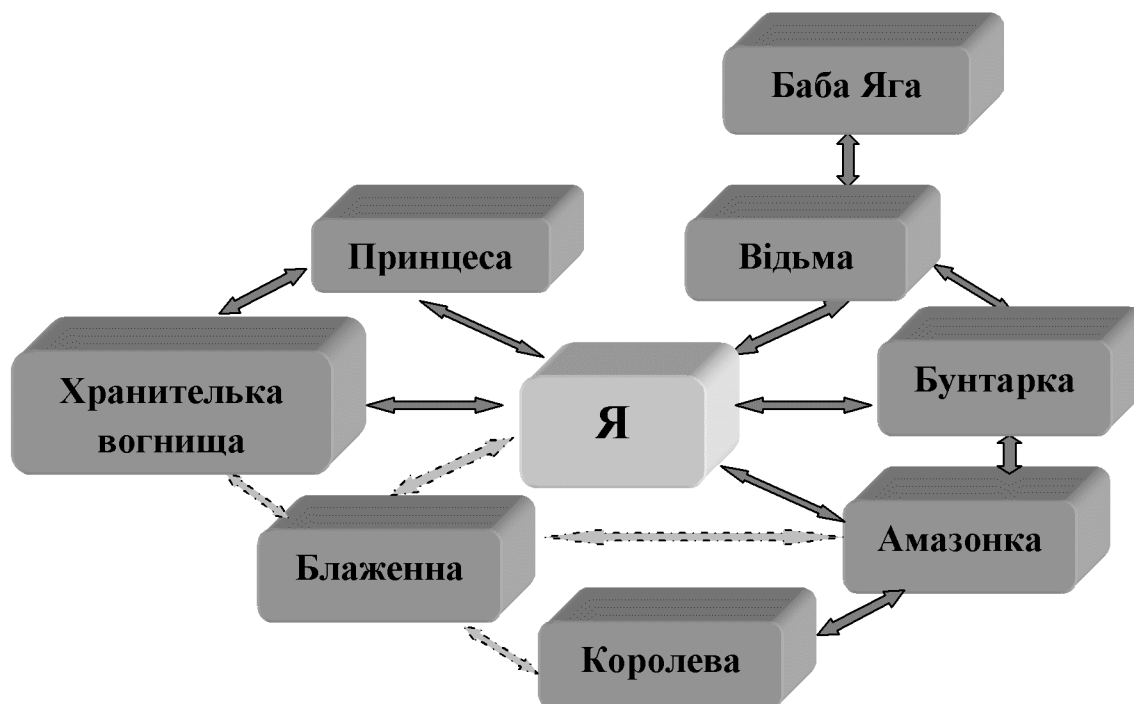

Рис.4. Типова структура психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою роллю

Як видно з даних рисунка 4, для цієї моделі характерна наявність великої кількості еґо-синтонних зв'язків, отже у таких дівчат можна відзначити прийняття та усвідомлення великої кількості рис та якостей (і фемінних – Принцеса, Відьма, Хранителька вогнища, і маскулінних – Амазонка, Бунтарка), що є інтегрованими у конструкт «Я». Крім того, наявний зв'язок майже усіх архетипів між собою, тобто усі риси та моделі поведінки, притаманні даним архетипам, є тісно пов'язаними між собою та взаємодіють між собою. Це ідентичність дівчини, яка свідомо використовує в своєму житті велику кількість поведінкових ролей, може бути різною

в залежності від навколишньої ситуації. Дана модель отримала назву «Інтегрованої» і відображує традиційне розуміння андрогінності як наявності високого рівня і маскулінності, і фемінінності водночас та їхня гармонійна взаємодія.

На наступному рисунку (рис.5) наведено останній четвертий варіант організації психосемантичного архетипічного простору, який було виявлено у нашій дослідницькій вибірці.

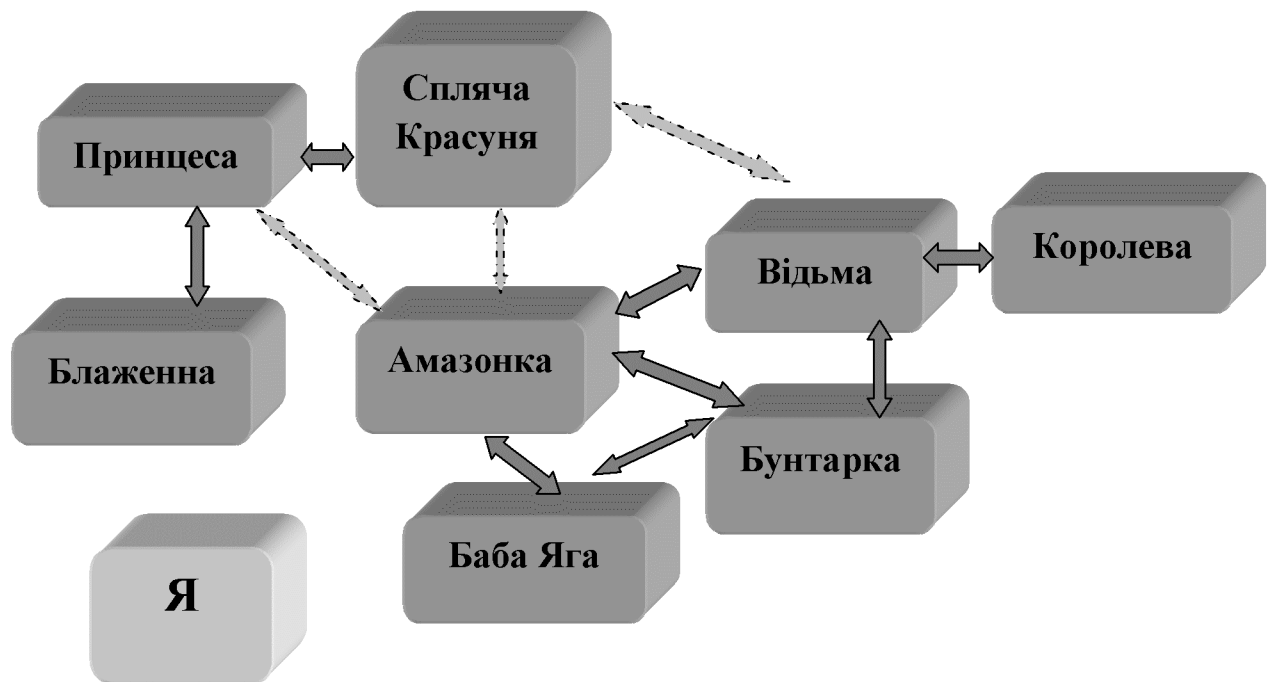

Рис.5. Типова структура психосемантичного архетипічного простору у дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю

Як видно з даних рисунка, ця модель характеризується відсутністю зв'язків конструкту «Я» із архетипічними утвореннями. Це означає, що абсолютно усі конструкти є еґо-дистонними, жодне із архетипічних утворень не є інтегрованим у «Я», а якості, які втілюють архетипи, не приймаються особистістю як ті, які могли б охарактеризувати сприйняття власного образу та побудування власної поведінки. Як бачимо, між архетипічними конструктами досить багато значущих кореляційних зв'язків і у структурі присутні і фемінінні (Спляча красуня, принцеса, Баба Яга, Відьма), і маскулінні (Амазонка, Трикстер-Бунтарка) образи, але вони функціонують окремо від Еґо-структур. Отже, поняття «Я» тут має якісно інше наповнення, не пов'язане із архетипічними конструктами.

Даний тип отримав назву «Его-дистонна» або «Розірвана» модель організації жіночого архетипічного простору. На нашу думку, дівчата із такою моделлю матимуть труднощі у асиміляції власної жіночності, сексуальності, материнства, оскільки ці прояви жіночого є позбавленими особистісного смислу та залишаються тільки на рівні вивченої соціальної поведінки.

Важливою особливістю на якій бажано зробити акцент є внутрішня гетерогенність андрогінної статевої ролі моделі, яку важно охарактеризувати як найбільш адаптивний варіант гендерної ідентичності. Андрогінна модель може бути результатом інтеграції у особистісні структури тільки переважно фемінінних якостей («Фемінінна» модель), частково фемінінних і маскулінних рис та якостей («Фемінінно-маскулінна» модель), повної заглибленості маскулінності /фемінінності у особистісні структури («Інтегрована» модель) та Его-дистонності витворів маскулінності /фемінінності («Розірвана» модель).

Висновки

1. Категорії маскулінності / фемінінності можуть бути концептуалізовані у архетипічному підході, а саме як переважні архетипічні образи, як результат асиміляції архетипічних утворень, коли ці конструкти стають внутрішніми стрижневими витворами особистості.

2. У дівчат в період ранньої дорослості переважною (78 % досліджуваних) є андрогінна модель організації статевої ролі сфери особистості, коли маскулінність і фемінінність є незалежними ортогональними утвореннями. Значно менш представленими є незрілі моделі організації статевої ролі сфери особистості: континуально-альтернативна (20 %) і континуально-ад'юнктивна (2 %).

3. Континуально-альтернативна статева рольова модель характеризується досить вузьким діапазоном гендерного репертуару особистості. За наявності континуально-альтернативної моделі визначено тільки один типовий варіант організації жіночого архетипічного простору, представлений «Маскулінною» моделлю, у якому его-синтонними є маскулінні аспекти жіночої ідентичності, втілені у архетипах Трикстера (Бунтарка, Блаженної) та Воїтельниці (Амазонка).

Архетипи Відьми, Хранительки, Принцеси, які втілюють фемінінні якості, є відокремленими від его-структур.

4. У дівчат із андрогінною статевою рольовою моделлю психосемантична структура архетипічного жіночого простору є більш диференційованою та представлена чотирма типовими варіантами: 1) «Фемінінно-маскулінна» модель, у якій маскулінні (Амазонка, Бунтарка) та фемінінні (Відьма) аспекти жіночої ідентичності є інтегрованими у Я-структури; 2) «Фемінінна» модель, у якій его-синтонними є архетипи Принцеси та Хранительки – традиційні прояви жінки як доньки, дружини та матері; 3) «Інтегрована» модель, яка характеризується великою кількістю его-синтонних архетипів (маскулінних і фемінінних). Така побудова гендерної ідентичності пов'язана із гнучкістю статевою рольової поведінки, наявністю великої кількості гендерних ролей, відсутності конфлікту між маскулінними/фемінінними структурами особистості; 4) «Розірвана» модель, у якій майже усі архетипічні конструкти є его-дистонними. Образ «Я» цілком відокремлено від несвідомих проявів мужності/жіночності, що обумовлює труднощі у асиміляції власної жіночності, сексуальності, материнства, оскільки ці прояви жіночого є позбавленими особистісного смислу та залишаються тільки на рівні вивченої соціальної поведінки.

5. Андрогінність є внутрішньо гетерогенним не завжди зрілим ф найбільш адаптивним варіантом гендерної ідентичності. Андрогінна модель може бути результатом інтеграції у особистісні структури тільки переважно фемінінних якостей («Фемінінна» модель), частково фемінінних і маскулінних рис та якостей («Фемінінно-маскулінна» модель), повної заглибленості маскулінності /фемінінності у особистісні структури («Інтегрована» модель) та Его-дистонності витворів маскулінності /фемінінності («Розірвана» модель).

Перспектива подальших досліджень полягає в уточненні архетипічного змісту різних рівнів статевою рольової сфери особистості та розробленні тренінгових програм, спрямованих на роботу із архетипічними витворами маскулінності/фемінінності.

Література

1. Бендас Т. В. Гендерная психология / Татьяна Владимировна Бендас – СПб: Питер, 2006. – 431 с.
2. Яныкина А. Н. Материнство как кризис идентичности современной женщины / А. Н. Яныкина // Альтернативная медицина. – 2006. – №2. – С. 15-18.
3. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / Сандра Липсиц Бем. – пер. с англ. – М., РОССПЭН, 2004. – 336 с.
4. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – Евгений Павлович Ильин – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.
5. Агеев В. С. Психологические и социальные функции полоролевых стереотипов / В. С. Агеев // Вопросы психологии. – 1987. – №2. – С.152-158.
6. Кочарян А. С. Личность и половая роль. / Александр Суренович Кочарян. – Х.: Основа. 1996. – 127 с.
7. Болен Дж. Ш. Богини в каждой женщине: новая психология женщины (архетипы богинь) / Джин Шинода Болен. – Пер с англ. Г.Бахтияровой и О.Бахтиярова. М.: София, 2005. – 209 с.
8. Гилкрайст Ч. Круг девяти: аспекты психики современной женщины в девяти архетипах. / Черри Гилкрайст. – пер. с англ. – М.: София, 2007. – 224 с.
9. Чеглова И. А. Женские миссии в домах архетипов / Чеглова И. А., Ходырева Е. А. – Электронный ресурс. Режим доступа: www.propsiholog.ru/node/605
10. Кочарян А.С. Метод исследования структурной организации полоролевой сферы личности / Кочарян А. С., Фролова Е. В., Дармостук Н. В. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. – 2010. – № 857. – Вип. 42. – С. 78-85.

Відомості про авторів

Кочарян Олександр Суренович,

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри психологічного консультування і психотерапії Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

Адреса 61058 м.Харків, вул. Культури, 18, кв.48.

тел. 8(057) 7158492, 8(050)3001257

e-mail kochar50@yandex.ru

Фролова Євгенія Валеріївна,

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри психологічного консультування і психотерапії Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

Адреса 61058 м.Харків вул.Данілевського, 16, кв.66

Тел. 8(057)7050484 , (099) 9689806

e-mail jfrolova07@mail.ru

Хашева Євгенія Андріївна

випускниця факультету психології 2011 року

e-mail anfreid@mail.ru